

Visnik Harkivskogo natsionalnogo universitetu im. V. N. Karazina, № 846, Vip. 56. – S. 182–186.

4. Medvedeva T. (2011). Tehnologicheskaya utopiya i formy ee reprezentatsii v sovremennoy kulture: tehnoprogressivizm, transgumanizm i tsifrovaya utopiya [Technological utopia and forms of her representation in a modern culture: technically progressive, transhumanism and digital utopia]. Nauchnyye vedomosti BGU, № 20 (115), Vyip. 18. – S. 55-62.

5. Sterling, B. Kiberpank v 90-h godah [cyberpunk in 90th]. – Available at: <http://kinoart.ru/archive/1998/10/n10-article19>

6. Tanimov, O. (2012). Problemy virtualnoy lichnosti v seti Internet [Problems of virtual personality in a network the Internet]. Monitoring pravoprimeneniya, № 4. – S. 57–60.

7. Tihonova, S. (2013). Mistika v sotsialnykh distopiakh kiberpanka [Mysticism in social dystopias of cyberpunk]. Sotsiologiya religii v obschestve Pozdnego Moderna (pamyati Y. Y. Sinelino): materialy Tretey mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii; NIU «BelGU». Belgorod: ID «Belgorod». – S. 108-112.

В. В. Окорокова

ОБРАЗ КИБЕРПАНКА В СОВРЕМЕННОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Статья посвящена исследованию киберпанка в современном информационном пространстве. Автор обращает внимание на его трансформацию – начиная от анализа как литературного жанра и к нашему времени – уже как образа, символа виртуального человека. Исследование именно в пределах последней характеристики позволяет рассматривать его как определенную антропологическую модель современного человека, местом существования которого являются интернет-сети. Стремительное развитие компьютерных технологий, дальнейшая виртуализация общества, придают киберпанку новые проективные характеристики.

Ключевые слова: киберпанк, виртуальная личность, виртуальное общество, виртуализация, информационное пространство.

V. Okorokova

CHARACTER OF CYBERPUNK IN MODERN INFORMATION SPACE

Introduction. The article is sanctified to research of a cyberpunk in modern information space. **The aim and tasks.** An author pays attention to the transformation of a cyberpunk: beginning as a genre of literature, in these days it has already turned out into a character, a symbol of a virtual man. **Research methods.** The virtualization of society assisted forming of the model of virtual personality. In a great deal it explains that circumstance, that often a modern man is already unable to distinguish the real from virtual, as computer technologies are subordinated swift rates to the soba all large areas of human existence. "Homo of virtualis" is oriented only to virtualness, as the world his activity passes in that. Creating the virtual worlds, perfecting them, we at conscious level all anymore submerge in artificial reality, all more often breaking a secret with social. **Research results.** An author marks that the prime example of virtual man, both literary works and cinemas are dedicated that, is a cyberpunk. In the modern culture of a cyberpunk often personifies by the fantastic worlds of future, mostly anti-utopian character (for example, as a result of catastrophe: ecological or technotronic; evolutions of modern society to such measure, when works take power, cyborgization of man and other). From here pessimism that dominates in society of a cyberpunk, the main task of that is opposition to the existent frame of society, replacing a corporation that destroys human roots in society a technique. **Conclusion.** This is one of main problems of modern science - man initiates desobjectivation, transformation of him from Homo sapiens to "Homo machine", "Homo virtualis" as a model of a new man, different from the natural essence that carries in itself the projection of technogenic.

Keywords: cyberpunk, virtual personality, virtual society, virtualization, information space.

УДК 316:614

Т. А. Пода

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕНА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ

Національний авіаційний університет, podatetiana@nau.edu.ua;
Research ID: R-8153-2018; ORCID: 0000-0001-9662-1204

Анотація. У статті здійснено соціально-філософську рефлексію феномена інтернет-залежності в контексті соціальної філософії. Автор наголошує на актуальності дослідження феномена інтернет-залежності, описує вплив Інтернету на формування інтернет-залежної поведінки особистості. Наголошено на негативних соціальних наслідках активного користування Інтернетом, що призводить до руйнування соціальності, спричиняє соціальне відокремлення індивіда. Виконуючи соціально-комунікативну функцію, Інтернет виступає однією з умов формування дисфункціональних наслідків – інтернет-залежності.

Ключові слова: інтернет-залежність, комп'ютерна залежність, соціальна дисфункція, адиктивна поведінка, соціальні наслідки.

Вступ

Масова інформатизація суспільства і швидкий розвиток комп'ютерних та інтернет-технологій формують новий вид реальності, штучну технологічну «виртуальну реальність», в якій з'являються соціальні мережі і мережеві спільноти. Виртуальні соціальні світи, як альтернатива реального буття, творяться людиною для набуття нею власного «я» у всій повноті. Людина електронної доби більшу частину життя проводить у віртуальному просторі, працює, грає, знайомиться, спілкується, досягає визнання, або навпаки. Цей процес має цілком історичний характер: віртуальні реальності завжди творилися людиною певної історичної епохи. Однак пок-

ликані соціалізувати людину віртуальні соціальні світи несуть у собі нові загрози руйнування особистості.

Віртуальна реальність, як символізм свідомості людини, розглядається в працях Е. Кассіра, Г. Когена, С. Лангера, М. Мамардашвілі та ін. Трактатування віртуальної реальності зі сторони комп'ютерних технологій подане у працях таких фахівців, як В. Бреннер, М. Крюгер, І. Сазерленд, Н. Носов, М. Хейм та ін. Особливості формування та прояву інтернет-залежності досліджували у своїх працях А. Голдберг, Д. Грінфілд, Дж. Сулер, Р. Дейвіс, М. Орзак. Серед вітчизняних фахівців, що в різних аспектах досліджують феномен інтернет-

залежної поведінки, яка є результатом занурення людини у віртуальний світ, можна згадати Т. Мацьошу, яка проводить аналіз факторів, що впливають на формування інтернет-залежності у сучасної української молоді; М. Дрепу, яка розглядає інтернет-залежність як різновид технологічних адикцій; О. Колесник, яка досліджує вплив Інтернету на формування особистості, Л. Піддубну, яка досліджує проблему відображення соціальної реальності під впливом мережі Інтернет та ін.

Проте серед дослідників немає одностайної думки, чи є ця залежність хворобою, чи це якась особливість людини – підвищена зацікавленість предметом під назвою «Інтернет». Можливо, людина займається тим, що їй насправді життєво необхідно, адже Інтернет – це певне середовище для спілкування, яке теоретично може розвивати особистість. Ще одне питання, щодо якого розходяться думки дослідників – як ставитися до прагнення деяких прихильників Інтернету програвати в мережі різні соціальні ролі. Можливо, це пошук своєї соціальної ідентичності, а, може, і зняття почуття відповідальності в комунікативному процесі.

Отже, численні питання, що виникають при дослідженні згаданого явища, обумовлюють необхідність міждисциплінарного підходу і об'єднання зусиль фахівців різних гуманітарних галузей. Тільки так можна буде отримати повну картину цього соціального явища. Тому соціально-філософська рефлексія феномена інтернет-залежності може виявитися корисною в рамках громадської рефлексії цього явища для формування більш чіткого розуміння об'єкта дослідження.

Мета і завдання

Мета роботи полягає в соціально-філософському аналізі деяких аспектів віртуалізації життєвого простору людини в умовах інформаційного суспільства, що обумовлюють розвиток і формування феномена інтернет-залежності.

Автор ставить **завдання** систематизувати вітчизняний та зарубіжний досвід щодо визначення соціальних складових, що впливають на формування явища інтернет-залежності.

Методологія дослідження

У статті використано метод порівняння, описовий метод та метод системного аналізу.

Результати

Всі види діяльності, що здійснюються за допомогою Інтернету – спілкування, пізнання, гра – мають властивість захоплювати людину цілком; вони не залишають їй часу і сил для реального життя. Сучасна людина живе у світі віртуальних симулякрів. «Влада симулякрів» сприяє перетворенню людей виключно на споживачів знаків, що призводить до руйнування соціальних зв'язків між ними та «зникнення соціальної реальності». Інтернет за допомогою віртуалізації простору нівелює присутність індивіда у системі соціальної інтеракції, індивідуалізує особистість та впливає на формування її автономності (Бодрийяр, 2000). Сьогодні ми є свідками нового феномена – віртуалізації свідомості, коли людина перестає відчувати себе «справжньою» і фізично, і екзистенційно. Фахівці інтенсивно обговорюють явище «інтернет-залежності» або «інтернет-аддикції» (Internet Addiction Disorder), що виявляється в своєрідному бажанні уникнути реальності, при якому процес «блукання» по мережі «затягує» суб'єкта настільки, що він не в змозі повноцінно жити в реальному світі. Людство не усвідомлює ту згубну і не завжди очевидну небезпеку, якій піддає себе саме тому, що за суттю «віртуальне є те, що йде на зміну реальному і остаточно руйнує його» (Бодрийяр, 2006: 31).

Вперше термін інтернет-залежності був запропонований І. Гольдбергом, під яким він розумів розлад поведінки в результаті користування Інтернетом і комп'ютером, які негативно впливали на навчальну, соціальну, робочу, фінансову та психологічну сфери діяльності людини (Goldberg, 1996: 405).

Говорячи про термін «інтернет-залежність», варто зазначити, що немає єдино прийнятого визначення. Застосовуються такі поняття, як «залежність від Інтернету» або «Інтернет-адикція», нетоголізм, кіберадикція, а також «надлишкове/патологічне застосування Інтернету». Проте фахівці досить одностайні у визначенні поведінкових характеристик, які могли б бути віднесені до цього явища. Дослідниками відзначаються нездатність і активне небажання користувача відволіктися навіть на короткий час від роботи в Інтернеті, роздратування, що виникає при вимушеному відволіканні, прагнення проводити за роботою в Інтернеті все більше часу, здатність і схильність забувати про домашні справи, важливі зустрічі під час роботи в Інтернеті тощо (Войскунський, 2000).

Отже, феномен інтернет-залежності можна віднести до негативних наслідків впливу сучасних інформаційних технологій на соціальні відносини, виникнення і домінування нових форм соціальної взаємодії та перенесення реальної взаємодії у віртуальну сферу.

Більшість зарубіжних фахівців вважають, що якщо можна говорити про інтернет-залежність, то вона притаманна не дуже великій кількості користувачів Інтернету. Тим самим вони не погоджуються з думкою, що такий вид залежності характерний для багатьох мільйонів користувачів. Зокрема до останніх належать: К. Янг (Янг, 2000), яка однією з перших провела дослідження цієї проблеми та є автором перекладеної на шість мов книги «Спіймані в мережу»; піонери в галузі кіберпсихологічних досліджень Дж. Сулер та Дж. Грохоль; С. Стерн, який також вважає, що застосування Інтернету збагачує людей; М. Гріффітс (Griffiths, 1999), на думку якого лише деякі аддикти демонструють залежність від власне Інтернету, для більшості ж Інтернет – не більше, ніж знаряддя; Дж. Морейхан-Мартін, який зупиняється на термінології, розрізняючи інтернет-адикцію, залежність від Інтернету, зайве застосування Інтернету, а також компульсивне, патологічне, проблематичне, руйнівне застосування Інтернету.

Так, американська дослідниця Кімберлі Янг виділяє п'ять основних видів інтернет-залежності (Янг, 2000: 26):

1. Комп'ютерна залежність (computer addiction) – обсесивна пристрасть до роботи за комп'ютером (програмування ігор або інших видів діяльності).

2. Комппульсивна навігація в мережі Інтернет (net compulsions) – комппульсивний пошук інформації у віддалених базах даних.

3. Перевантаженість інформацією (information overload) – патологічна схильність до опосередкованих Інтернетом азартних ігор, онлайн-аукціонів, електронних покупок тощо.

4. Кіберсексуальна залежність (cybersexual addiction) – залежність від «кіберсексу», тобто від відвідування спеціалізованих сайтів, обговорення сексуальної тематики в чатах, групах тощо.

5. Кіберкомунікативна залежність (cyber-relational addiction) – залежність від спілкування в соціальних мережах, форумах, чатах, що може призвести до заміни реальних членів сім'ї і друзів віртуальними.

Науковець А. Голдберг поряд з поняттям інтернет-залежності використовує термін «патологічне використання комп'ютера». Це поняття розглядається в більш широкому контексті, а інтернет-адикція – як один з його видів, специфіка якого полягає в використанні комп'ютера для встановлення соціальної взаємодії (Войскунский, 2009: 28). А. Голдберг ставить інтернет-залежність в один ряд із такими нехімічними адикціями, як шопоголізм та залежність від азартних ігор (Goldberg, 2010).

Російські та українські дослідники почали вивчати проблему інтернет-залежності лише в останнє десятиліття. На сьогоднішній день згідно з класифікацією А. Єгорова інтернет-залежність є однією з форм нехімічних аддикцій, а саме різновидом технологічної залежності (Єгоров, 2007). Подібною є думка М. Дрепи, яка розглядає інтернет-залежність як різновид технологічних аддикцій, що проявляються у зміщенні цілей особистості у віртуальну реальність для заповнення фрустрованих сфер реально-го життя (Дрепа).

Розглядаючи Інтернет як соціальний феномен, автор хоче відзначити особливості того соціального простору, який формується за допомогою мережі. Виникає певне суперництво реальностей, соціальної і віртуальної, яке сьогодні ще не набуло антагоністичної форми, проте є досить гострим, коли справа стосується окремої особистості, проблем соціальної ідентичності в кіберпросторі.

Провідна роль інтернет-комунікації в житті сучасного суспільства пояснюється тим, що комунікація визначається не просто як механічний процес обміну інформацією, а як феноменологічний простір, де досвід наповнюється значенням та смыслом, набуває структурної зв'язності і цілісності. Залежність від Інтернету з'являється тоді, коли прагнення відходу від реальності починає домінувати у свідомості, стає центральною ідеєю, людина стає рабом створеної нею реальності. «Людина все більше знецінюється», – говорив Е. Фромм, «людина рухається без будь-якої свідомої мети, за винятком мети робити товар, бути в русі, йти вперед...» (Фромм). При цьому абсолютно забувається, що прогрес технологічний ще зовсім не означає прогрес людський» (Мацьоха).

Існує також точка зору, що інтернет-залежність слід віднести до кібернетичних розладів, під якими

розуміють втрату відчуття часу та реальності під час роботи, гри за комп'ютером.

Говорячи про проблему інтернет-залежності, автор хоче наголосити на соціальних наслідках останньої. Вчені вважають, що за останні 35 років суттєво скоротилися соціальні відносини між людьми. Значно менше люди виявляють соціальну активність, менше беруть участь у групах на добровільній основі, врешті, менше відвідують один одного. Проблема інтернет-залежності має складні наслідки як для окремого індивіда, так і для суспільства загалом, оскільки втрачається соціальна адаптація і соціалізація суспільства, втрачається інтерес до реальності, навіть з'явилося таке поняття як «Інтернет-вдова чи Інтернет-вдівець». Як слушно зауважила українська дослідниця Л. Ороховська, «надмірне захоплення віртуальним світом, занурення у віртуальний простір часто призводить до втрати здатності реально любити та дружити, спілкуватися з друзями, сім'єю та однолітками» (Ороховська, 2014: 42).

На сьогоднішній день багато дослідників (Goldberg, 1996; Hamburger; Янг, 2000; Orzack, 1998; Войскунский, 2004; Davis, 2001) займаються вивченням основних ознак інтернет-залежності. Серед факторів, які роблять Інтернет привабливим, як засіб відходу від реальності варто наголосити на таких:

1. Це вихід у віртуальну реальність. Бурхливе життя в мережі легко замінює реальне існування: люди там закохуються, знайомляться, сваряться частіше ніж в реальному житті. У мережі можливо знайти співрозмовника, який відповідатиме будь-яким критеріям.

2. Віртуальна реальність характеризується тим, що людина сприймає її не як породження свого власного розуму, а як об'єктивну реальність. У мережі існує можливість створення нових образів «Я», оригінальних варіантів самопрезентації, втілення своїх уявлень, які неможливі в повсякденному житті. Найчастіше це «маски», рольові ігри в чатах, різні варіанти представлення ідентичності й соціальних ролей.

3. Людина може долучатися до різних віртуальних соціальних мереж і, як наслідок, має можливість отримати будь-який соціальний статус (пошук самоствердження).

Отже, серед таких особливостей, що приваблюють користувачів «проживати» в Інтернеті своє життя, можна виділити: анонімність, доступність, невидимість, множинність соціальних ролей, безпеку, простоту використання.

Серед факторів, що сприяють формуванню залежності від мережі Інтернет, провідне місце відводиться соціальним чинникам. Найбільш привабливими з них є анонімність спілкування і можливість експериментувати з власною ідентичністю. Невпевнена в собі, сором'язлива людина може відкрито висловлювати власну думку, сперечатися перебуваючи в мережі.

Ще один важливий фактор – це «можливість піти» тоді, коли виникає така потреба. Коли людина знаходиться в мережі, змінюється її емоційний стан, що впливає на відчуття часу і відволікає від навко-

лишньої дійсності. У такий спосіб виникає ефект легкої зміни свідомості, що допомагає людині забути про проблеми, відокремитися від об'єктивної реальності, знизити рівень психічної напруги і стресу.

Одним з провідних аспектів віртуалізації життя особистості є ескапізм. Прагнення втекти від реальності, звільнитися від необхідності прийняття рішень, взяття на себе відповідальності, праці тощо. «Втеча від реальності» в простір Інтернету дозволяє людині призупинити сценарій свого реального життя. Як не дивно, але прагнення «втекти від реальності» є характерним для суспільств, які досягнули високого соціально-економічного розвитку. Людина, якій не потрібно боротися за виживання або високу ідею, яка досягнула матеріального добробуту і свободи, однак вибирає інше життя, сповнене екстремальних почуттів і пристрастей.

Віртуальна природа Інтернету проявляється в тому, що комунікації, які виникають в ньому, виконують функції реальних соціальних інтеракцій. «Наше захоплення комп'ютерами ... має значною мірою глибоко духовний характер, ніж чисто утилітарний», – пише в своїй праці М. Хейм, філософ, який досліджує кіберпростір. А далі він продовжує: «У нашій любові до цих машин ми, в першу чергу, шукаємо будинок для розуму і серця» (Heim, 1991: 61). М. Хейм виявив істотну складову кіберпростору, а саме – опосередковані людські інтеракції є вищим сенсом взаємодії користувача і комп'ютера.

На думку української дослідниці Л. Піддубної, «Інтернет об'єднує різні види інформаційної діяльності людини, що створює ефект появи нового, інтегрального «кіберпростору» (cyberspace), який може вміщувати більшість видів інформаційної активності людей і комунікацій між ними, «кіберсвідомості» – нової форми суспільної свідомості як відображення дуальності суспільства та Інтернету» (Піддубна). На думку М. Абисової, «...комунікація як така, а не просто інформація стає головною стратегічною грою суспільства, вирішальною щодо успіхів та невдач індивідів» (Абисова, 2018: 42).

Обговорення

Отже, соціальні функції мережі, що покликані сприяти зростанню комунікації користувачів, є основою формування феномена інтернет-залежності. Відповідно, причини виходу в мережу користувачів, схильних до інтернет-залежної поведінки, матимуть комунікативний характер: спілкування, знайомство, розвага тощо. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, масова споживча культура, соціально-політичні та економічні трансформації, зміна установок і цінностей призводять до появи інтернет-залежності, яка постає як соціокультурна проблема сучасності. Автор пропонує розуміти під поняттям «інтернет-залежність» соціокультурне явище сучасного інформаційного суспільства, що виникає у користувачів внаслідок їх слабкої інтегрованості на всіх рівнях організації суспільства, непрямой соціальної взаємодії, надмірної індивідуалізації, нестачі самодисципліни, що супроводжують процеси соціальної дезорганізації, які, в свою чергу, призводять до появи феномена інтернет-

залежності. Виконуючи соціальну функцію, Інтернет одночасно виступає однією з умов формування дисфункціональних наслідків – інтернет-залежності. Технічні переваги, широкі можливості здійснення віртуальної комунікації підмінюють функції реальних соціальних інтеракцій, витісняють безпосереднє спілкування, що призводить до зміни звичної взаємодії індивідів та соціальних груп.

Висновки

Сучасний світ характеризується стрімким прогресом у сфері поширення та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. З кожним днем Інтернет все більше проникає в наше життя, стає одним з домінуючих інструментів як для персональної, так і професійної комунікацій. Вільний доступ, простота і широкі можливості у використанні Інтернету для соціальної взаємодії є основною причиною постійного і стрімкого збільшення кількості інтернет-користувачів. Трансформація різних сфер суспільного життя, обумовлена впливом Інтернету, викликала інтерес і увагу дослідників з різних галузей знань, головним чином через неоднозначність впливу і прояв як позитивних, так і негативних соціальних наслідків активного користування Інтернетом. При інтернет-залежній поведінці руйнується соціабельність, виникає соціальне відокремлення через неповноту участі окремих людей і груп в житті суспільства, починають домінувати неформальні соціальні практики. Тобто спостерігається відхід у бік соціальної ізоляції. Суспільство втрачає свої історичні функції, пов'язані з процесом соціалізації індивіда. Формується цілий клас людей, які проводять в Інтернеті значно більше часу, ніж у реальній дійсності.

Розвиток соціальних відносин в мережі Інтернет, активне включення особистості в ці відносини, безпосереднє прийняття людиною «інтернет-життя» як свого власного вказує на певну небезпеку заміни реального людського життя життям номінальним, дозволяє ставити питання про екологію соціуму і вироблення механізмів його захисту. За своєю суттю нова система комунікації між людьми є «анти-соціальною», тому що в підсумку люди ще більше роз'єднуються, замінивши справжнє спілкування інтернет-сурогатом.

Нові можливості, що їх надає Інтернет для формування віртуального способу життя людини, надають їй широкий вибір в сфері комунікації, тілесності, розкриття свого «Я». Ці можливості створюють як нові свободи, так і нові залежності, породжують специфічні екзистенційні проблеми («самотності в мережі», втрату ідентичності з реальними соціальними групами, намагання втекти від реальності (ескапізм) та ін.).

Список літератури

1. Абисова М. Комунікативний потенціал культурних відмінностей в інформаційному суспільстві / М. Абисова // Вісник Національного авіаційного університету. – 2018. – № 1 (27). – С. 39–43. – (Серія «Філософія. Культурологія»).
2. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Бодрийяр Жан : пер. с франц. и вступительная статья С. Н. Зенкин. – М., 2000. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/3484>

3. Бодрийяр Ж. От фрагмента к фрагменту / Baudrillard, Jean : пер. с франц. Н. Сулова. - Екатеринбург : У-Фактория, 2006. - 200 с. - С. 31.

4. Войскунский А.Е. *Феномен зависимости от Интернета* // Гуманитарные исследования в Интернете / Под ред. А. Е. Войскунского. М., 2000. - С. 100-131.

5. Дрепа М. И. Психологическая профилактика Интернет-зависимости у студентов. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/psikhologicheskaya-profilaktika-internet-zavisimosti-u-studentov#ixzz5RLQNHehB> - Загл. с экрана.

6. Егоров А. Ю. Нехимические зависимости / А. Егоров - СПб.: Речь, 2007. - 190 с. ISBN 5-9268-0649-6

7. Интернет-зависимость: психологическая природа и динамика развития [Текст] / Ред.-сост. А. Е. Войскунский. - М.: Акрополь, 2009. - 279 с. - с. 28-29.

8. Мацьоха Т. Интернет-залежність української молоді: сучасний стан проблеми. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://commons.com.ua/uk/internet-zalezhnist/> - Загл. с экрана.

9. Ороховська Л. А. Интернет та віртуальна реальність / Л. А. Ороховська // Вісник Національного авіаційного університету. - 2014. - № 1 (19). - С. 40-44. - (Серія «Філософія. Культурологія»).

10. Піддубна Л. Мережа інтернет як відображення соціальної реальності - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/set-internet-kak-otobrazhenie-sotsialnoy-realnosti>

11. Фромм Э. Если вы спросите людей про рай, они скажут, что это большой супермаркет - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://izbrannoe.com/news/mysli/erikh-fromm-esli-vy-sprosite-lyudey-pro-ray-oni-skazhut-cto-eto-bolshoy-supermarket/>

12. Янг К. С. (2000) Диагноз - интернет-зависимость // Мир Интернета. №2. С. 24-29.

13. Goldberg I. (1996) Internet addiction disorder / I. Goldberg // CyberPsychol. Behavior. V. 3. №4. P. 403-412.

14. Goldberg I. Internet Addictive Disorder [Electronic resource] / I. Goldberg // - [Cited 2010, 8 Dec.]. - Available from: <http://www.psychom.net/iadcriteria.html>

15. Davis, R. A. (2001) A cognitive-behavioral model of pathological Internet use // Computers in Human Behavior. V. 17. №2. P. 187-195.

16. Hamburger, Y. A., Ben-Artzi, E. (2000) The relationship between extraversion and neuroticism and the different uses of the Internet // Computers in Human Behaviour. V. 16. P. 441-449.

17. Heim M. The Ontology of Cyberspace // M. Benedikt (ed.), Cyberspace: First Steps. - Cambridge, Mass. : MIT Press, 1991. - P. 61.

18. Orzack, M. H. (1998) Computer addiction: What is it? // Psychiatric Times. V. 15. №8. <http://www.psychiatristimes.com/internet-addiction/computer-addiction-what-it>

19. Brenner V. Parameters of Internet Use, abuse, and addiction: The first 90 days of the Internet Usage Survey // Psychological Reports. - 1997. - 80. - 879-882.

References

1. Abysova, M.A. (2018). Komunikatyvnyi potencial kulturnykh vidminnosnei v informacijnomu suspilsvi [Communicative Potential of Cultural Differences in the Information Society]. *Visnyk*

Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Bulletin of the National Aviation University, 1(27), 39-43 [in Ukrainian].

2. Bodriyar, J. (2000) Simvolicheskii obmen i smert [Symbolic Exchange and Death]. Moscow [in Russian]. <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/3484>

3. Bodriyar, J. (2006) Ot fragmenta k fragment [Fragments]. Ekaterinburg: U-Faktoriy [in Russian].

4. Voiskounsky, A.E., (2000). Fenomen zavisimosti ot interneta [The phenomenon of the dependence from Internet]. Moscow. [in Russian].

5. Drepa, M.I. (2010) Psihologicheskaya profilaktika Internet-zavisimosti u studentov [Psychological prevention of Internet Dependence among students]. <http://www.dissercat.com/content/psikhologicheskaya-profilaktika-internet-zavisimosti-u-studentov#ixzz5RLQNHehB>

6. Egorov, A. Ju. (2007). *Nehimicheskie zavisimosti. [Nonchemical addictions]. Sankt-Peterburg: Rech.* [in Russian].

7. Voiskounsky, A.E., (2009). Internet-zavisimost: psihologicheskaya priroda i dinamika razvitiya. [Internet addiction: the psychological nature and dynamics of development]. Moscow: Akropol.

8. Matchioha, T. Internet-zalijnist ukrainskoi molodi: suchasnyi stan problemy [Internet addiction of modern Ukrainian youth: the current state of the problem]. <https://commons.com.ua/uk/internet-zalezhnist/> [in Ukrainian].

9. Orokhovska, L.A. (2014). Internet ta virtualna realnist [Internet and Virtual Reality]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Bulletin of the National Aviation University, 1(19), 40-44* [in Ukrainian].

10. Piddubna, L. Merezha internet jak vidobrajennya socialnoi realnosti. [The network of the Internet as a reflection of social reality]. <https://cyberleninka.ru/article/n/set-internet-kak-otobrazhenie-sotsialnoy-realnosti> [in Ukrainian].

11. Fromm E. Yesli vy sprosite lyudey pro ray, oni skazhut, chto eto bol'shoy supermarket. [If you ask people about paradise, they will say it's a big supermarket]. <http://izbrannoe.com/news/mysli/erikh-fromm-esli-vy-sprosite-lyudey-pro-ray-oni-skazhut-cto-eto-bolshoy-supermarket/> [in Russian].

12. Yang, K.S. (2000). Diaognz - internet-zavisimost [Diagnosis - Internet addiction]. *Mir Interneta, 2, 24-29.*

13. Goldberg I. (1996) Internet addiction disorder / I. Goldberg // CyberPsychol. Behavior. V. 3. №4. P. 403-412.

14. Goldberg I. Internet Addictive Disorder [Electronic resource] / I. Goldberg // - [Cited 2010, 8 Dec.]. - Available from: <http://www.psychom.net/iadcriteria.html>.

15. Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior. V. 17. №2. P. 187-195.*

16. Hamburger, Y.A., Ben-Artzi, E. (2000). The relationship between extraversion and neuroticism and the different uses of the Internet. *Computers in Human Behaviour. V. 16. P. 441-449.*

17. Heim, M. (1991). *Cyberspace: First Steps*, edited by M. Benedikt, 61-64, Cambridge, Mass. : MIT Press.

18. Orzack, M.H. (1998). Computer addiction: What is it? *Psychiatric Times. V. 15. №8.* <http://www.psychiatristimes.com/internet-addiction/computer-addiction-what-it>

19. Brenner, V. (1997). Parameters of Internet Use, abuse, and addiction: The first 90 days of the Internet Usage Survey // *Psychological Reports. - 1997. - 80. - 879-882.*

Т. А. Пода

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ФЕНОМЕНА ИНТЕРНЕТ-ЗАВИСИМОСТИ

В статье сделана попытка осуществить социально-философскую рефлексию феномена интернет-зависимости в контексте социальной философии. Автор подчеркивает актуальность исследования феномена интернет-зависимости, описывает влияние Интернета на формирование интернет-зависимого поведения личности. Отмечено негативные социальные последствия активного пользования Интернетом, что приводит к разрушению социальности, вызывает социальное обособление индивида. Выполняя социально-коммуникативную функцию, Интернет выступает одним из условий формирования дисфункциональных последствий - интернет-зависимости.

Ключевые слова: интернет-зависимость, компьютерная зависимость, психологическая зависимость, аддиктивное поведение, социальные последствия.

T. Poda

SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF THE PHENOMENON OF INTERNET-ADDICTION

Introduction. The article attempts to implement the socio-philosophical reflection of the phenomenon of Internet-addiction. Analysing the Internet as a social phenomenon, the author wants to highlight the peculiarities of the social space being formed through the network. There is a certain rivalry of realities, social and virtual, which has not become antagonistic yet, but is rather acute when it comes to a man, and problems of social identity in cyberspace. **The aim** of the article is to make a social-philosophical analysis of some aspects of virtualization of the human living space in the conditions of the Information society, which determine the development and formation of the phenomenon of online addiction. The author sets the **task** of systematizing domestic and foreign experience in determining the social components that influence the formation of the phenomenon of Internet addiction. **Research methods:** The article uses the method of comparison, descriptive method and method of system analysis. **Research results.** The author stresses the relevance of the study of the phenomenon of Internet addiction, describes the impact of the Internet on the formation of Internet addictive behavior of man. Among the features that attract users to "live" online, one can distinguish: anonymity, accessibility, invisibility, and plurality of social roles, security, and the ease of use. Among the factors that contribute into the formation of dependence on the Internet the leading place is given to social factors. The most attractive among them is the anonymity of communication and the ability to experiment with their own identity. It has been also emphasized the negative social consequences of the active use of the Internet, which leads to the destruction of sociability; cause the social isolation of person. One of the leading aspects of virtualization of individual life is escapism. The desire to escape from reality, to be free from the need for decision-making, taking on responsibility, labor, etc. Strangely enough, but the desire to "escape from reality" is typical of socially and economically well-off societies. A man who does not need to struggle for survival or a high idea, being in a state of material well-being and freedom, however, chooses another life, full of extreme feelings and passions. **Discussion.** The social functions of the network, which are intended to promote the growth communications between users, are the basis of the formation of the phenomenon of Internet addiction. Accordingly, the reasons why users access to the network, which are prone to Internet-addictive behavior, will have a communicative character: communication, learning, entertainment and others. The development of information and communication technologies, mass consumer culture, sociopolitical and economic transformation, changing attitudes and values lead to the emergence of Internet addiction, which appears as a social and cultural issue of our time. By fulfilling the social and communicative function, the Internet acts as one of the conditions for the formation of dysfunctional consequences - Internet addiction. **Conclusion.** The transformation of various spheres of public life, due to the influence of the Internet, caused the interest and attention of researchers from different fields of knowledge, mainly due to the ambiguity of influence and the manifestation of both positive and negative social consequences of the active use of the Internet. When Internet-addictive behavior destroys sociability, there is a social separation due to the incompleteness of the participation of individuals and groups in the life of society, and dominated by informal social practices. That is, there is a departure to social isolation. Society loses its historical functions associated with the process of socialization of the person.

Keywords: Internet-addiction, computer addiction, psychological addiction, addictive behavior, social implications, social challenges.

УДК 656.7.071.7:351.814.263.2:378:168.522 (045)

О. М. Сідоркіна

ОПТИМІСТИЧНИЙ ВИМІР ІДЕЇ ПОЛЬОТУ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті розглядається оптимістичний вимір ідеї польоту людини, розкриваються філософські засади екзистенційного оптимізму як складової ідеї польоту, показуються умови його подальшого розвитку. Відзначається, що такі важливі складові, як позитивне світосприйняття та позитивне пізнання, які ґрунтуються на розумінні діалектичного характеру протиріч та засобах їх зняття, слугуватимуть реальним підґрунтям подолання багатьох песимістичних сценаріїв майбутнього людини в контексті ідеї польоту.

Ключові слова: ідея польоту, екзистенційний оптимізм, науково-технічний прогрес, духовний розвиток, людина.

Вступ

Феномен польоту здавна займав важливе місце як у буденній свідомості людини, так і в наукових пошуках та філософській рефлексії. Низка суб'єктивних відчуттів людини, міфологічна традиція, а також досвід деяких східних духовних практик переконливо демонструють можливість подолання сили земного тяжіння людським тілом у тісній взаємодії з духом.

Сучасному етапу технічного втілення ідеї польоту, представленого найрізноманітнішими функціональними моделями літальних апаратів, передував більш тривалий етап філософських роздумів, міфологічних сюжетів і перших найпростіших теоретичних обґрунтувань цієї ідеї, висловлення принципу можливості для людини подолати силу земного тяжіння й опанувати повітряну стихію.

Різні аспекти філософії польоту проаналізовані в низці публікацій, в яких розкриваються такі аспекти: філософсько-технічний, пов'язаний з особливостями взаємодії людини й сучасної авіатехніки для за-

безпечення безпеки польотів, історико-філософський, соціоприродні аспекти в умовах сучасної комп'ютерної революції та підвищення вимог до управління керуючими системами (Ершов, 2010; Золотарева, Тихомиров, 2011: 377-8; Кричевский, 2007; Стасенко, 1988). У низці робіт філософські питання польоту розглядаються в контексті ідей представників релігійної філософії та філософії космізму (Кравченко, 2018: 174-9; Малашонок, 2008; Ороховська, 2013: 51-5; Онопрієнко, 2009: 6-9; Ченбай, 2013: 72-6). Чи не найяскравіше, на наш погляд, тема екзистенційного оптимізму польоту знайшла своє відображення в сучасній художній літературі, зокрема, у творі романіста Тома Міллера «Політ філософа», в якому через епічну історичну фантазію засобами художнього слова та наукової фантастики показано переосмислення американської історії та втілені сподівання пересічної людини на гідне місце в житті (Tom Miller, 2013).

У літературі проаналізовано також культурологічні аспекти авіаційних і космічних польотів. Зокре-